

Bojan-Ilja Schnabl, avtor in enciklopedist

Literarna razodetja in ponovno odkritje Celovškega polja

Kaže, da letos daljših potovanj na tuje ne bo. Tudi dopustniški čas bo mogoče doživeti samo v bolj ali manj bližnji okolici. Razlog več za spoznavanje domačih krajev. Na primer Celovškega polja – s pomočjo knjige Poljanski camino Bojana-Ilje Schnabla.

Celovec »Z Radiš, tam pri Lipici, kjer se cesta v ovinku začne strmo spuščati proti dolini, se razpre vedno znova osupljiv pogled na Celovec in na širo ravnino za njim. Tam spodaj je Celovško polje, kulturna pokrajina, ki se začne na vznožju Gur in se na severu razteza do Štalenske gore, na vzhodu pa jo v rahlih okljukih križa reka Krka, dokler se ne izlije v reko vseh koroških rek, v Dravo.

Tam na Celovškem polju, v Svinči vasi na Tomanovini, je del svojega otroštva preživel Bojan-Ilja Schnabl. Celovškemu polju, ki v zavesti večine Slovencev kot geografski in kulturni pojem ni (več) prisotno, ter njegovim prebivalcem, Poljancem, je Schnabl znanstveno pozornost namenil v Enciklopediji slovenske kulturne zgodovine na Koroškem (Encyklopädie der slovenischen Kulturgeschichte in Kärnten/Koroška; založba Böhlau, Dunaj), ki jo je izdal skupaj s svojo materjo Katjo Sturm-Schnabl. Na literarni sprehod po domači pokrajini, bogati z najstarejšo slovensko zgodovino, se je Schnabl podal v knjigi Poljanski camino – Dvanajst razodetij s Celovškega polja, ki je izšla pri celovski Mohorjevi založbi. S slikami opremljene pripovedi so vabilo na odkrivanje nekoliko pozabljenih krajev za Celovcem.

Poleg Roža, Podjune in Zilje je Celovško polje precej manj znan pojem za slovensko pokrajino na Koroškem. Kaj je torej Celovško polje, na katerem se dogaja dvanajst razodetij v Poljanskem caminu?

Bojan-Ilja Schnabl: To je osrednja koroška kulturna pokrajina, čisto v osrčju dežele. Naša skupna zgodovina je tukaj še enkrat bolj prisotna, ker je tu ogromno sledov starejše in no-

vejše zgodovine vse do danes.

Kaj je od te zgodovine Celovškega polja ostalo v nesnovni dediščini severno in vzhodno od Celovca?

Marsikaj je zares postalo del skupne dediščine, kot na primer čudovito obnovljena cerkev v Dolini pri Pokrčah s slovenskim križevim potom in večjezičnimi vitraži Problem je bolj dojemanje. Prej ste omenili znano literarno prisposodo za južno Koroško – Rož, Podjuna, Zilja. Mislím, da smo si sami izbrisali zavest o Celovškem polju, zlasti zato, ker so to prvotno literarno prisposodo uporabljali tudi slovenski znanstveniki v strokovni literaturi. Jezik oblikuje našo misel, in tako pojem Celovško polje tudi ni v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. To in druge napake sem popravil v Enciklopediji slovenske kulturne zgodovine, ki je izšla leta 2016. Vprašanje se iz moje perspektive domačina in strokovnjaka tako pravzaprav sploh ne postavlja. V Enciklopediji je več ko 60 gesel vezanih na Celovško polje.

Tretji koroški in zadnji veliki vse-slovenski narodni tabor je leta 1871 potekal na Zgornji Buhliji pri Grabštanju, torej na vzhodnem delu Celovškega polja. V Poljanskem caminu pišete, da je to posredno povezano tudi z romarsko cerkvijo v



Dolini, danes znano avtocestno cerkvijo.

Leta 1849 se je zares, tako piše v cerkvenih protokolih, v Dolini pri Pokrčah prikazala Marija petim dekletom, ki niso znala nemško, samo slovensko. Zelo hitro se je širila vest in se je razvila božja pot, še preden so to cerkvene ustanove potrdile. V sosednji vasi, na Zgornji Buhliji, je bil leta 1871 zaključek taborskega gibanja. Gotovo je odločitev za kraj zborovanja tesno povezan z takrat že zelo priljubljeno božjo potjo. Zame je bilo zanimivo spoznanje ali razodetje, da so tri pomembna Marijina prikazovanja v Dolini 1849, v Lourdu 1858 in v Fatimi 1917, povezana s prelomnimi časi in razvoji. To so industrializacija, prehod iz starega veka v nov družbeni red, leta 1848 meščanska revolucija, socialna kriza. To je tudi prelomen čas v kulturni zgodovini dežele. Pri nas je takrat bil deželni glavar Janez Nepomuk Šlojsnik, ki je bil najvišji cesarski namestnik in brez njegove privolitve verjetno Mohorjeve sploh ne bi bilo, saj je omogočil politični okvir. Zavzemal se je za dober prevod deželnega in državnega zakonika v slovenščino.

Brez njega leta 1851 verjetno tudi ne bi bilo slovenščine na celovski gimnaziji.

Naslov knjige je Poljanski camino – camino se očitno navezuje na znamenito romarsko pot v Santiago de Compostela. Podnaslov je Dvanajst razodetij s Celovškega polja, v knjigi pa veliko pišete tudi o romanjih – romanje in razodetje sta nedvomno versko označena pojma.

Koliko je religioznega ozadja pri vašem pisanju?

Mislím, da si to lahko vsak izbere sam. To je literatura in vsak bo po svoje Boga molil. Sedem let in pol sem deloval v Bosni in Hercegovini in tam imel opraviti z vsemi verskimi predstavniki. Tam sem se še enkrat bolj zavedal svojih korenin in okolja, ki oblikuje moje miselne modele. Odraščal sem pač s cerkvijo v Šentlovrencu, ki je poslikana z ljubkimi preraphaelitskimi fre-

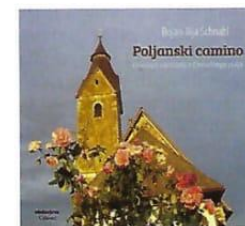
skami Jacoba Brolla, in to je vplivalo name. To je del naše kulturne dediščine, ki se je ne braním. Slovenščina v cerkvi je bila v naših krajih tudi izredna šola slovenščine. Tisti ko hodili k maši, so imeli zelo bogat jezik, ker sta bila cerkveni jezik in cerkveno petje tako bogata. Petje ima versko in tudi jezikovno, kulturno sporočilo, človeka bogati. Ko se prepuščaš jeziku, te jezik vodi in naenkrat da novo spoznanje, ti razodene globljo resnico. To velja tudi za vse pripovedi v Poljanskem caminu.

Torej je Poljanski camino tudi romanje med empirično dokazljivim svetom in svetom izročil in mitov, med materialno in nematerialno sfero?

Ja, in to navezano na lokalno pokrajino, ki je pokrajina mojega otroštva in ki je, to je res, za mnoge pravzaprav terra incognita. Ampak to je povsem okej, saj sem kot domačin pisal o domačih krajih in ljudeh, ki so mi blizu.

Poljanski camino lahko beremo kot literarno delo, lahko pa knjigo vzamemo tudi za spodbudo za odkrivanje Celovškega polja. Kako se lotiti takega raziskovanja?

Dobro izhodišče je Štalenska gora, kjer je čudovit razgled in kjer se lahko tudi dobro je. Potem seveda Dolina, kjer je zanimiva cerkev ob avtocesti. Zelo zanimivi so tudi Krištofova gora, Lečja Gora in Pokrče, kjer sta slovenska križeva pota. V Tinjah pa je naša osrednja izobraževalna ustanova.



Bojan-Ilja Schnabl
Poljanski camino
Dvanajst razodetij s Celovškega polja
Mohorjeva založba, Celovec
ISBN: 978-3-7086-1021-4
Cena: 22 evrov